OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Lainsäädäntöneuvos Kristiina Koivukari

Lausunto

8.9.2025

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 17 ja 20 luvun muuttamisesta (HE 61/2025 vp)

Lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa otsikkoasiassa. Oikeusministeriö toteaa asiassa kunnioittavasti seuraavan:

1. Ehdotukset ja esityksen tausta

Esityksessä ehdotetaan, että raakaa väkivaltaa esittävän kuvamateriaalin hallussapito säädettäisiin rangaistavaksi ja lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidolle säädettäisiin törkeä tekomuoto. Törkeän tekomuodon säätäminen ankaroittaisi lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidon rangaistuksia.

Ehdotetuilla rikoslain muutoksilla toteutetaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan hallitus tiukentaa lasta seksuaalisesti esittäviä kuvia ja raakaa väkivaltaa esittävää kuvamateriaalia koskevaa sääntelyä vakavien rikosten uhreina olevien lasten suojelemiseksi. Kirjauksessa todetaan tarve kriminalisoida raakaa väkivaltaa esittävien kuvien hallussapito ja säätää törkeä tekomuoto lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidolle. Lisäksi

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

hallitusohjelmakirjauksen mukaan huolehditaan, että muun raa'an väkivaltamateriaalin hallussapito on kriminalisoitu ihmisten ja eläinten suojelemiseksi.

2. Keskeinen sisältö

2.1 Väkivaltakuvauksen hallussapito

Raakaa väkivaltaa esittävän kuvamateriaalin hallussapito ei ole tällä hetkellä rangaistavaa. Tällaisen materiaalin valmistaminen yleensä edellyttää raakaa ihmiseen tai eläimeen kohdistuvaa väkivaltaa, ja kuvia ja videoita saatetaan käyttää rikollisiin tarkoituksiin ja niillä voi olla raaistava vaikutus.

Esityksessä väkivaltakuvauksen hallussapito ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi. Säännös kattaisi vain kaikkein raainta väkivaltaa esittävät kuvat ja kuvatallenteet. Säännös soveltuisi hallussapitoon, mutta ei pääsyn hankkimiseen kuviin tai kuvatallenteisiin. Lähtökohtana olisi siis se, että tiedon vastaanottaminen kuva- ja kuvatallenteita katselemalla olisi sallittua, mutta niiden hallussapitäminen olisi rangaistavaa.

Säännöksen tarkoituksena on puuttua ennen kaikkea sellaisen raakaa väkivaltaa esittävän kuvamateriaalin hallussapitoon, jonka valmistamisessa itsetarkoituksena on ollut kärsimyksen aiheuttaminen ihmiselle tai eläimelle tai raa'an väkivallan esittäminen tai kuvaaminen. Säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle ehdotetaan rajattavaksi sellaisen kuvan tai kuvatallenteen hallussapito, jota on kuvan tai kuvatallenteen tiedonvälitystä palvelevan luonteen tai taiteellisen arvon vuoksi pidettävä hyväksyttävänä. Toiseksi sallittua olisi hallussapito silloin, kun kuvaa tai kuvatallennetta on tarkoitus käyttää todisteluun tai yleiseltä kannalta merkittävään käyttötarkoitukseen ja hallussapitoa voidaan näillä perusteilla pitää hyväksyttävänä. Lisäksi hallussapito olisi sallittua muusta näihin rinnastettavasta hyväksyttävästä syystä.

Väkivaltakuvauksen hallussapidosta voitaisiin määrätä rangaistukseksi sakkoa. Sakkorangaistus on perusteltu huomioiden kriminalisoinnin sananvapautta rajoittava luonne, säännöksen poikkeuksellisuus sekä teon vahingollisuus ja vaarallisuus verrattuna esimerkiksi väkivaltakuvauksen levittämisrikokseen.

2.2 Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidon törkeä tekomuoto

Rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen yhteydessä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitorikoksen soveltamisalaa laajennettiin ja rangaistusta korotettiin aiempaan verrattuna. Teolle ei kuitenkaan säädetty törkeää tekomuotoa. Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisestä on törkeä

tekomuoto. Sekä levittämis- että hallussapitorikoksissa muun muassa hallussapidetyn tai levitetyn kuvamateriaalin määrä ja sisältö vaihtelevat huomattavasti. Esimerkiksi erityisen nuoria lapsia tai lapseen kohdistuvaa fyysistä väkivaltaa sisältävien lasta seksuaalisesti esittävien kuvien ja videoiden hallussapito täyttää voimassa olevan rikoslain mukaan hallussapitorikoksen perustunnusmerkistön, vaikka vastaavan kuvamateriaalin levittäminen voi tulla arvioitavaksi törkeänä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisenä.

Teknologian kehittyminen ja sen käytön helpottuminen ja yleistyminen vaikuttavat siihen, että lasta seksuaalisesti esittäviä kuvia saattaa olla aiempaa enemmän saatavilla ja helpommin sekä tuotettavissa että tallennettavissa laitteille. Viranomaisten tietoon tulleiden ja lasten itse raportoimien lasta seksuaalisesti esittäviä kuvia koskevien rikosten määrä on kasvanut viime vuosina, mikä ei välttämättä osoita rikosten määrän sinänsä lisääntyneen. Tietoon tulleiden rikosten kasvu voi johtua ainakin siitä, että tietoisuus teoista ja niiden vahingollisuudesta on lisääntynyt, verkkosivujen ylläpitäjien toimet aineiston leviämisen estämiseksi ovat lisääntyneet ja lasta seksuaalisesti esittävän aineiston seulomiseen liittyvä teknologia ja toiminta on kehittynyt viime aikoina. Lisäksi poliisi on tehostanut toimintaansa lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten tiedon käsittelyssä ja lisännyt tietoverkkorikostorjunnan koulutusta. Erityisen huolestuttavaa kuitenkin on, että lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan yhteydessä on joka tapauksessa raportoitu pakottamisesta ja väkivallasta aiempaa useammin.

Esityksen mukaan lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidolle säädettäisiin törkeä tekomuoto. Ankaroittamisperusteet vastaisivat asiallisesti törkeässä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämistä koskevassa rikoslain 20 luvun 20 §:ssä säädettyjä ankaroittamisperusteita. Näitä ovat lapsen erityisen nuori ikä, se, että kuvassa esitetään myös lapseen kohdistuvaa väkivaltaa tai lapsen kohtelua erityisen nöyryyttävästi, rikoksen tekeminen erityisen suunnitelmallisesti ja rikoksen tekeminen osana rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Lisäksi edellytettäisiin, että rikos on kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Voimassa olevan lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitorikoksen soveltamisen kannalta haasteena on, että tunnusmerkistöön lukeutuu käytännössä vakavuudeltaan hyvin eriasteisia tekoja. Esityksen mukaan teon porrastaminen perustunnusmerkistöön ja törkeään hallussapitoon viestisi paremmin rikosten moitittavuudesta ja edistäisi soveltamiskäytännön yhtenäisyyttä.

Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidosta säädetään rikoslaissa kahden vuoden enimmäisrangaistus. Ehdotetun törkeän lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidon rangaistusasteikko olisi vankeutta 4 kuukaudesta 4 vuoteen.

3. Vaikutukset

Ehdotetuilla rikoslain muutoksilla puututtaisiin esityksen mukaan tehokkaammin viimeaikaisen teknologisen kehityksen mahdollistamaan haitallisen kuvamateriaalin hallussapitoon. Kriminalisoimalla väkivaltakuvauksen hallussapito ja säätämällä törkeä tekomuoto lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidolle voidaan esityksen mukaan vaikuttaa myös kuvamateriaalin kysyntään ja tarjontaan ja sitä kautta mahdollisesti edelleen siihen, etteivät ihmiset ja eläimet joutuisi vakavien rikosten kohteeksi.

Ehdotetulla lainsäädännöllä pyritään vahvistamaan lasten koskemattomuuden ja häiriöttömän kehityksen suojaa, lasten oikeuksia sekä edistämään yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Esityksen mukaan säännöksillä edistettäisiin myös rangaistusten oikeasuhtaisuutta ottamalla paremmin huomioon mainittujen ilmiöiden vakavuus. Esityksen mukaan ehdotetut muutokset lisäisivät siten rikosoikeusjärjestelmän oikeudenmukaisuutta ja hyväksyttävyyttä.

Lisäksi mahdollisuus soveltaa menettämisseuraamuksia koskevaa sääntelyä raakaa väkivaltaa esittävään kuvamateriaaliin selkiytyisi. Säännönmukainen menettämisseuraamuksen soveltaminen hallussapidettyyn väkivaltaa esittävään kuvamateriaaliin vähentäisi mahdollisuuksia myöhemmin levittää tai muulla tavalla käyttää kuvia ja videoita vahingollisiin tarkoituksiin.

Törkeän tekomuodon säätäminen lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitorikokselle lisäisi rikoksesta tuomittavia ehdottomia vankeusrangaistuksia niin, että vankipaikkojen tarve kasvaisi arviolta 1–3 vankipaikalla vuodessa. Tätä vastaavat Rikosseuraamuslaitoksen kustannukset olisivat noin 120 000–360 000 euroa vuodesta 2026 alkaen. Rikosprosessin kustannuksiin muutoksella ei olisi vaikutusta, koska törkeinä tuomittavat teot tutkitaan joka tapauksessa jo tällä hetkellä perustunnusmerkistön mukaisena lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitona.

Väkivaltakuvauksen hallussapidosta ehdotetaan säädettäväksi sakkorangaistus, joten sillä ei olisi vankeusrangaistuksiin liittyviä kustannusvaikutuksia. Muutoksen arvioidaan kuitenkin lisäävän hieman poliisin työmäärää, mutta harvinaisena rikoksena se ei tulisi kuormittamaan muita rikosprosessin toimijoita niin, että kriminalisoinnilla olisi mainittavaa kustannusvaikutusta tai että se edellyttäisi lisäresursseja.